

Sági Károly

(1919–1997)

A zalai múzeumok sokoldalú, érdekes munkásának pályája szakadt meg a 78 esztendő Sági Károly halálával. Eppen 25 éven keresztül, 1954–1979 között dolgozott a Balatoni Múzeumban, kutatóként, s e negyedszázad nagyobb részében igazgatóként is. Pályája elején a bizánci kerámia vizsgálatának tervét dédelgette magában, a kor kényszerítő körülményei miatt aztán Pannóniára szűkítette le kutatási körét. Szívéhez is, lehetőségeihez is a legközelebb Keszthely és környéke múltjának sokoldalú feltárása állt. Annak a városnak a története, melynek végül 42 esztendőn át polgára, utolsó évében díszpolgára volt.

Sági Károly 1919-ben született Somogy megyében, Fonóban. Gyermekkori emlékei ide, majd Balaton-öszödhöz, Balatonakalihoz kötődtek. 1929–1937 között Veszprémben a piarista atyák tanítványaként alapozta meg sokoldalú műveltségét. 1937-től a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának hallgatója. Főleg régészetet tanult, de Lóczy Lajos földrajzi előadásait is hallgatta. Mestere elsősorban Alföldi András professzor volt, s az ő tanácsát követve készítette el első szakmai közleményét a pannóniai császárkori tumulusokról. (1943-ban jelent meg az Archeológiai Értesítőben.) Közben már gyakornok a Nemzeti Múzeumban, e minőségében Fenékpusztán római sírokat, kápolna maradványait tárta fel.

1942-től a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének munkatársa. 1943–1945 között katona, 1947-ig hadifogoly. 1944 végén egy súlyos betegséget követő tíznapos szabadsága idején summa cum laude minősítéssel tette le a behívás miatt elmaradt doktori szigorlatát. A hadifogságban sorstársaitól népi hagyományokat gyűjtött, jegyzeteit sikerült hazamentenie, s negyedszázad múlva közölnie is. Kissé módosítva, nehezebb körülmények közt ismételte meg a nyelvész Beke Ödön esetét, aki az I. világháború idején a hazánkba került orosz hadifoglyoktól gyűjtött cseremiszi nyelvi anyagot.

1947–1954 között újra régi, többször is változott nevű és szervezeti munkahelyén dolgozott. Több helyütt is részt vett ásatásokon, kiállítások rendezésében: 1948-ban Keszthelyen is. Ma már nehéz lenne rekonstruálni, miért és hogyan történt: 1954-ben, kintuntették, aztán hamarosan elküldték a Népművelési Minisztérium

Múzeumi Főosztályáról. Ekkor került véglegesen Keszthelyre muzeológusnak. Igazgatója a néprajzos Gaál Károly volt, aki 1956-ban menekülni kénytelen, Ausztriában telepedett le, végül a Bécsi Egyetem Néprajzi Intézetének vezetőjeként ment nyugdíjba. Az igazgatói tisztségben őt követte Sági Károly.

Régészként jelentősebb feltáró munkát végzett Keszthely-Dobogón (késő római temető), Vörsön (langobárd temető), 1970-től Fenékpusztán. Fontos szerepe volt a régészeti topográfia munkálataiban. A sorozat első kötete 1966-ban jelent meg Bakay Kornél,

Kalicz Nándor és Sági Károly közös munkájaként, a keszthelyi és a tapolcai járások területének lelőhelyeit dolgozva fel.

1967-ben megnyílt a Balatoni Múzeum jelentős újításokkal is szolgáló állandó kiállítása. 1980-ban nem a tárlat szakmai elavulása, hanem az épület tovább nem halasztható felújítása miatt kellett lebontani.

Sági Károly sokoldalú, alkotásra termett és arra felkészült ember volt. „A muzeológia polihistorokat kíván. Nem elég régésznek lenni – vallotta – valahol egyszerre s egy időben kell történésznek, néprajzosnak és művészettörténésznek is lennünk.” Nem biztos, hogy e tanácsot minden muzeológusnak célszerű követnie, de

Sági megtehetette, s meg is kellett tennie. Ezért kelthettek visszhangot és ébreszthettek vitát a Balaton vízállásának változásairól szóló tanulmányai, ezért vállalkozott többször is a Keszthely múltjában oly nagy szerepet játszott Festetics György arcképének árnyaltabb megrajzolására. Máig forrásértékű Koppány Tiborral és Péczely Piroskával közösen írt, 1962-ben közzétett Keszthely-kötete. Intézményvezetőként nem kerülhette el, hogy a város munkásmozgalmának eseményeiről is írjon. Nagy gondot fordított arra, hogy 1956 őszének minden fontos dokumentuma és tárgyi emléke bekerüljön a múzeumba, megmaradjon az utókornak. Ő kezdeményezte a Szent Miklós temető régi sírköveinek védelmét, s hadakozott a Keszthely képét meghatározó épületek lebontása ellen.

Őnállóan is, jeles szerzőtársakkal is (Iványi Bélával, Koppány Tiborral, Zákonyi Ferencsel) több útikönyvet, műemlék-ismertetőt készített, majd mindegyik újabb kiadásokban is megjelent. (Hegyessd, Tátika, Keszthely, Csobánc, Balaton). Kár, hogy utóbbi mű 3. közzététele előtt nem volt lehetősége a szükséges kiigazítások elvégzésére.

Erejeinek, energiájának nagy részét azonban az egyéniségétől távol álló szervezési kötelezettségek, irányítási teendők, jelentések kötötték le. Kellő diplomáciai készség hiányában sokszor került konfliktusba gyakran változó, egymás útját is keresztező elöljáróival csakúgy, mint saját útjukat járni kívánó munkatársaival, de saját magával is. Ez is egyik oka volt, hogy a Balatoni Múzeum méltatlanul elhanyagolt épületének előre láthatóan sok nehézséggel járó felújításának kezdetén, 1979 nyarán, 60 esztendősen nyugdíjazását kezdeményezték. Magam máig sajnálom, nehezen feledhető kudarcomnak

érzem, hogy megyei igazgatóként nem sikerült rábeszélnem, hogy szakmai munkáját az általa is formált intézmény keretében folytassa tovább. Mindössze a keszthelyi gettó emlékanyagának összegyűjtésével bízhattam meg.

Ezért is örültem, amikor 1981-ben a Tapolcai Városi Múzeumban talált kutató múltjához méltó teendőket. Ez az esztendő azért is sikeres volt számára, mert két évtizeddel a feltárás befejezése után németül is megjelenhetett a Keszthely-Dobogói ásatás feldolgozása. A következő évben szerződést köthetett fenékpusztai ásatásait összegző, 1979-ben lezárt, 50 íves, 200 tábla mellékletet is tartalmazó munkájára. Ennek megjelenését azonban a számára még kimért másfél évtizedben hiába várta.

A Tapolcai Múzeum Közleményeinek 1989-ben megjelent első impozáns kötete azonban közölte Adatok a fenékpusztai erőd történetéhez című terjedelmes tanulmányát, valamint Töröcsik Zoltánnal közösen írt beszámolóját a tapolcai templom környékén végzett ásatásokról. E kötet élén olvashatjuk Töröcsik Zoltán szeretettel megrajzolt pályaképét a 70 esztendő Sági Károlyról, s az ünnepektől fontosabb műveinek bibliográfiai adatait is.

Sági Károly első tudományos közleménye a rómaiak urnáit rejtő halomsírokról szólt. Végakarátának megfelelően az ő hamvait is urna őrzi. Veszprémben, ott, ahol épp 60 évvel korábban elhatározta, hogy a régészetet választja hivatásul.

Németh József

